

Peipsimā ainavas

Peipusa līdzenuma vidusdaļā Emajegi upe ieplūst ezerā. Starp ieteku un ezeriem, pie Emajegi upes ietekas ir izveidojies dumbbrājs, kurš ir tikai vienu metru augstāks nekā Peipusa ezera ūdens līmenis. Pavasara plūdi pārvērš dumbbrāju milzīgā ezerā, kurā ir izkaisītas mūklāju saliņas ar kokiem. Šeit, kas ir gandrīz pilnībā neapdzīvota dabas ainava, iespējams atrast ūdens putnu ligzdošanas vietas, zivju nārstošanas un mājvietas, jūras ērgļu, klinšu ērgļu un zivju ērgļu ligzdošanas vietas, medņu, dzērviņu, vilku un lāču mājvietas. Šis reģions ir pazīstams kā **Emajē Sūrso** un labākais veids, kā to apmeklēt, ir braucot pa upi un tās pietiekām. Šeit pieejami dažādu veidu ūdens transporta līdzekļi, ko iespējams izmantot ceļošanai - vēsturiskā Emajē barža, plosts, motorlaivas, u.c. Nakti iespējams pārlaist uz Kalli upes noenkurotā plostu mājā. Turklāt šo reģionu iespējams apceļot ne tikai vasarā, bet arī ziemā, kad ar slēpēm var ceļot pāri purviem un upēm vai arī braukt ar amfībijas tipa pārvietošanās līdzekļiem. Papildu informāciju par Emajē Sūrso un pieejamajām pārgājienu iespējām var saņemt Kavastu ciemata daba centrā, kas atrodas tieši Emajegi upes krastā.

Peipusa lielākā sala **Pīrisāre** (7,5 km²) izveido dabīgu robežu starp Sūrjerves un Lemmijerves ezeriem. Liela daļa salas atrodas tikai 1-2 m augstāk virs ūdens līmeņa, un to raksturo purvi un krūmāji, kas ir par mājvietu daudzām putnu sugām. Salas biotops ir piemērots arī abiniekiem. Tieši uz Pīrisāre salas mēs varam sastapt Igaunijas lielāko brūno varžukrupju populāciju un, iespējams, ka vēl nav izmiruši arī zaļie krupji. Abinieku aizsardzībai ir atjaunotas piekrastes plavas un izveidoti nārstu dīķi.

Lemmijerves austrumu krastā, Peipusa zemes līdzenumos plešas dažādām koku sugām bagāts mežs. Jervseljas mežos ir pārstāvētas gandrīz visas Igaunijas mežu tipu grupas.

Vecos dabas mežus, platlapju mežus un ar stiebrzālēm bagātās egļu audzes aizsargā **Jervseljas dabas aizsardzības zona**, kuras centrā esošā senmeža zona ir pakļauta aizsardzībai jau no 1924. gada. Šo pirmatnējo mežu atgādinošo teritoriju iepazīstina gandrīz piecus kilometrus gara pārgājienu taka. Pārgājienu taku tīklu ir plānots attīstīt vēl plašāk, lai interesentiem piedāvātu iespēju iepazīties ar galveno biotopu floru un faunu. Jervseljas meži ir labi izpētīti un kartēti, jo šeit jau no 1921. gada ir tikuši apmācīti Igaunijas mežnieku pēcnācēji. Droši vien arī tāpēc tieši Jervseljas reģionā ir tikuši atrasti un izmērīti Igaunijas mežu augstākie koki.

Peipsimā dienvidu daļā esošie purvi vēl ir "jauni" un tieši tādēļ šo reģionu raksturo zemie purvi. Galējā dienvidrietumu daļā tomēr ir atrodams viens izņēmums - Mēlvas purvs - kas ir izveidojies seklo sālsūdens ezeru iztvaikošanas rezultātā. Mēlvas dabas parks tika izveidots, lai aizsargātu cilvēku darbības neskartos purvus un Mēlvas un Pado ezerus, pie kuru dabas bagātībā ieder gan ērgļi, gan arī ziemeļu gulbji. Tūristi, kuriem ir padziļināta interese par dabu, var nakšņot Mēlvas meža mājīnā.

Peipsimā daba apburs jūs ar vietējās floras un faunas sugu daudzveidību, saviem pirmatnējiem mežiem, zemajiem purviem, purvu ainavu brīnišķīgajām krāsu gammām, kāpu smilšu dziesmām un Peipusa ūdeņu mūžīgo kustību. Vietējie dabas brīnumi paveras tikai tiem, kas atlicinās pietiekami laiku un cieņas, lai vērtīgi ieskatītos un ieklausītos tajos.

Informāciju par Peipsimā dabu un dažādu pakalpojumu sniedzējiem atradīsiet mājas lapā:
www.visitpeipsi.com

Teksts: Annereet Paatsi
Tulkojums latviešu valodā:
Attēli: Arne Ader, Ingmar Muusikus, Lii Roosa, Kaidi Randpõld, Lauri Kulpsoo, Jaak Nilson (Tartu pildipank), Ahto Sooaru, Meelis Lokk (Tartu pildipank), Hannes Soosaar, PAK arhiv
Noformējums: Triinu Sarv, Drukāts: Paar OÜ
Izdevējs: Peipsimaa Turism MTÜ © sadarbībā ar Tartumaa Arendusselts 2014

Putni piešķir vērtību Peipusa ekosistēmai un bagātina putnu vērotāju dvēseli. Pavasarī un rudenī ezers baro desmitiem tūkstošu šeit pietājušo ūdensputnu. Peipuss piedāvā labāko iespēju Igaunijas kontinentālajā daļā redzēt ūdensputnus un vērot to migrāciju. Labas putnu novērošanas vietas ir Nina ciemata pludmale un Laheperas ezera ziemeļu krasts, kur uz novērošanas platformu var nokļūt arī ar ratiņiem, kas paredzēti personām ar īpašām vajadzībām. Labākās vērošanas vietas tomēr ir Mehikoormas pludmale pie Lemmijerves ezera un Repinas polderis. Šajā vietā ezers ir šaurs un izskatās gluži kā pudeles kakls, kur putnu migrācijas laikā atlido tūkstošiem zosu, brūnkakļu, gauru, nirējputnu, pīļu un citu ūdensputnu, kā arī pludmalē kļīst bridējputni. Šajā apkārtnē ir tikušas sastaptas arī retās putnu sugas, kā arī vairāki naldījūšies ciemiņi. No vienas puses, plašā Peipusa ezera teritorija ierobežo sugu izplatīšanos, bet no otras puses, tā paver koridoru dienvidu sugu izplatīšanās iespējām tālāk uz ziemeļiem. Papildus jau esošajām aizsargājamajām teritorijām, nesen ir izveidota Peipusa ziemeļrietumu reģiona aizsargājamā teritorija, kur niedru audzes un piekrastes pļavas piedāvā lielisku atpūtas vietu gājputniem, gan arī ligzdošanas vietu pārējiem putniem.

Peipsimā nav tikai Peipusa ezers un tā apkārtnē - šajā reģionā iekļaujas visa Peipusa ezera ieleja, kas izgribusi pamatīežus, stiepjas no ziemeļiem uz dienvidiem. Tā piedāvā dažādas ainavas un pēdējos ledus laikmeta un pēc ledus laikmeta periodos bija klāta ar Peipusa ezera priekšteču ūdeņiem. Šodien Peipuss ir vienīgais šīs vēstures liecinieks, kas paslēpies zemākajā ielejas daļā un uz dienvidu pusi ieliecas. Valdziņošās Alutaguses un Peipusa zemienes veidojās vēju ietekmē un kūdras veidošanās procesa rezultātā, pēc tam, kad ezera ūdeņi atkāpās pēc ledus laikmeta periodā. Mūsdienās tūristi var izbaudīt 32 kilometrus garās **krasta smilšu kāpas**, kas ir izveidājušās Peipusa ezera ziemeļu krastā. Visskaistākās kāpas atrodamas Rannapungerjas, Kauksi, Kuru, Alajē, Remniku un Smolnitsas apkārtnē. Smilšu kāpas var sasniegt 5-8 metru augstumu. Alajē ciemā to augstums var sasniegt pat 20 metrus. Baltajās krasta kāpās aug tikai ļoti reti augi, pelēkajās vidienes kāpās šiem retajiem augiem pievienojas arī sūnas, ķerpji un priežu meži.

Jerveļas un Smolnitsas kāpu, kā arī floras un faunas aizsargāšanai ir izveidots dabas parks. Kāpās augošos augus iespējams ļoti viegli iznīcināt, tikai uzkāpjot tiem virsū. Tādēļ, apmeklējot šo reģionu, jāizmanto tikai jau esošās takas un ugunsgrūdu kurināšanai jāizmanto tikai īpaši šim mērķim paredzētas vietas. Peipusa ezera ziemeļu krasta kāpās pārgājiena dalībnieki var sadzirdēt īpašu skaņu - smilšu "dziedāšanu". Šī skaņa rodas no smilšu graudiņu berzēšanās vienam pret otru, un tā norāda uz ūdens un smilts tīrību.

Kāpu ainavu un to iemītnieku dabisko vidi iespējams apskatīt, ejot pa Luites dabas takām, kas sākas pie Kauksi dabas centra.

Plaša kāpu zona radās pēc tam, kad Peipusa ezera ūdeņi atkāpās un tādējādi daļa ūdens neieplūda atpakaļ ezerā, bet izveidoja **lielus purvus** Alutaguses zemienē. Cilvēka iedarbības neietekmēti purvi ir ļoti reti Eiropā. Purvos ir mūsu tīrā ūdens krājumi, un tie nodrošina to iemītniekus un migrācijas koridorus tām sugām, kas cenšas izvairīties no saskares ar cilvēkiem (ērgļiem, medņiem, meža irbēm, melnajiem stārķiem, lāčiem, vilkiem, lūšiem un citiem). Agusalu un Murakas dabas rezervāti ir iekļauti starptautiskās nozīmes mitrainu sarakstā, kas tika izveidoti, lai aizsargātu purvus, aizsargājamās sugas un to iemītniekus.

Seni vietējie koki joprojām sniedz mājvietu Sibīrijas lidvāverēm, un tie joprojām aug mūklāju salīnās un **Murakas** dumbrāja malās. Kotkas dabas taka virzās 8 kilometru garumā un sākas Īsaku ciemā, izrādot Murakas dumbrāja dabas dārgumus. **Selisoo** dabas rezervāts ir Murakas dumbrāja buferzona, kas aizsargā dumbrāju no akmeņogļu ieguves darbu ietekmes. Šī dabas taka ar skatu vietām tika izveidota, lai iepazīstinātu šīs vietas apmeklētājus ar cilvēka darbības ietekmēto vietējo biocenozī.

Agusalu dumbrājam ir raksturīgi augsti (3 - 18 m) un šauri pludmales līdzenumi, kas virzās ziemeļrietumu un dienvidrietumu virzienā, mainoties ar purvainajām vietām. Pludmales līdzenumi tiek uzskatīti par vienīgajām kontinentālajām kāpām Igaunijā, un tos sauc par *kriivad*. 200 - 250 pludmales līdzenumu, kas mijas ar purvājiem, veido ļoti dažādu un unikālu ainavu. Šeit iespējams novērot visus purvu attīstības posmus. Senais dabīgais mežs, kas aug pludmales līdzenumos, ir piemērota mājvieta ērgļiem, medņiem un meža irbēm. Dabas rezervātu iespējams apmeklēt arī ar velosipēdu pa ritenbraucēju maršrutu, kas ir 38 km garš un sākas Agusalā. Plašāku informāciju iespējams saņemt Īsaku dabas centrā.

Arī daļa no **Puhatu** dumbrāja ir aizsargāta. Šis dumbrājs bija lielākā mitraīne Igaunijā, bet diemžēl tas daļēji izpostīts kūdras ražošanas un ogļu ieguves darbu ietekmē. Puhatu dabas rezervāts var lepoties ar Poruni pirmatnējo mežu. Poruni upes krastos iespējams atrast platlapju mežu ar ļoti sarežģītiem slāņiem un palieņu mežus, kur lielākā daļa koku ir oši un alkšņi, kas ir ļoti reta kombinācija Igaunijā. Šeit ir arī izveidota dabas izglītības taka, lai palīdzētu pirmatnējā meža apmeklētājiem.

Strūgas dabas parks, kas ir visjaunākais un unikālākais no dabas parkiem un atrodas Narvas upes tuvumā starp Vasknarvas un Karoli ciematiem. Parks aizsargā Narvas upes vecupes un palieņu pļavas un to iemītniekus. Aizsargātā zona ir arī īpaša putnu aizsardzības teritorija. Galvenās vietējās sugas ir ķikutī, purva pūces un griezes. Vecupes ir lieliska vieta Peipusa ezera zivju nārstam un zivju sugu aizsardzības vietas, piemēram, meža vimbās, pīkstes, Eiropas platgalves, dūņu pīkstes.

Papildu informāciju Alutaguses purvu un mežu apmeklētāji var iegūt Īsaku un Kauksi dabas centros. Naktsmītņņu, ēdināšanas un radošo aktivitāšu pakalpojumus nodrošina **Alutaguses atpūtas un sporta centrs** (<http://alutaguse.com/>), kas atrodas Illukā, ļoti unikālā Igaunijas vietā - Krutnā, kur 30 km² teritorijā atrodas 42 ezeri. Alutaguses mežu un purvu, dabas takas un zidītāju vērošanas pārgājienus organizē divas tūrisma aģentūras **Estonian Nature Tours un 360°**.

Peipusa ezera krasti piedāvā plašu dažādību - šeit iespējams atrast līdzenas smilšu pludmales, piekrastes morēnas ainavas un kūdras ieplakas, ko sedz grīši un niedres. **Kallastē**, uz pavisam īsas ezera rietumu krasta strēmeles, atrodas īpaši skaists **kalķakmens stāvkrasts**. Šeit iespējams vērot Devona perioda smilšakmeni gandrīz viena kilometra garumā. Augstākajā daļā, Arukilas Vidusdevona perioda atsegums var sasniegt līdz pat 8 metrus augstumu.

Šeit atrastas daudzas šī perioda jūras zivju fosilijas. Kallastes stāvkrasts ir aizsargāts pirmatnējās dabas piemineklis, un tas veido vērtīgu mājvietu dažādiem augiem un dzīvniekiem. Augstais smilšu krasts ir lieliska ligzdošanas vieta krastu čurkstēm - 2012. gadā šeit ligzdoja aptuveni 678 pāri šo putnu.

Alatskivi reģionā ainavas līmeni sadala **Alatskivi senleja** un tuvumā esošo ieleju osi un ezeri. Alatskivi ieleja ir vienīgā aizsargājamā kultūras ainava šajā reģionā. Apmēram piecus kilometrus garā pārgājienā taka ļaus tās apmeklētājiem baudīt senlejas dabu, apmeklēt senu igauņu apmetni un brīnišķīgi atjaunoto Alatskivi muižas namu, veco muižas parku un tās briežu dārzu.

Apmēram 15 minūšu brauciena attālumā uz rietumiem no Alatskivi atrodas **Padakerves dabas rezervāts**, kas tika izveidots, lai aizsargātu seno dabīgo mežu un purvāju floru un faunu. Dabas entuziasti priecāsies par vislielāko zināmo meža skudru populāciju Eiropā, ar aptuveni 1500 skudru pūžņiem. Skudru pūžņus iespējams apskatīt tikai no meža takas, kas ved cauri dabas parkam, bet pat šī ceļa malās esošās skudru populācijas ir skats, kuru nav iespējams aizmirst.

